

Dimarts,

13 d'abril del
2010

Opinió Política Món Economia Diàleg Societat Ciutats Cultura i Espectacles Comunicació Última

EL MÓN ACTUAL ÉS UN MÓN D'UNA GRAN SERIOSITAT, ENRAVENAT, IMPLACABLE

La llibertat de l'humor

CARLES BOIX / CATEDRÀTIC DE POLÍTICA I AFERS PÚBLICS DE LA UNIVERSITAT DE PRINCETON

Itàlia, 1946-47. Un cop proclamada la república, un govern d'unitat de democratacristians, socialistes i comunistes treballa intensament en la redacció d'una nova Constitució, al capdavant d'un país que voreja la ruïna econòmica i la guerra civil. Mentrestant, en un petit poble de la vall del Po, a l'àrea de la Bassa Padana, el rector de l'església, Don Camillo, s'enfronta, amb tots els mitjans al seu humil abast, amb Peppone, l'alcalde comunista, i els seus camarades de partit. Tots dos, Don Camillo i Peppone, van formar part del moviment partisà de resistència contra els alemanys, i tots dos guarden les seves metralladores, l'un a la sagristia, l'altre al seu taller de mecànic, per quan arribi la revolució. Don Camillo, d'un temperament fort i directe i amb unes mans grosses com pales, no pot estar-se a vegades de ventar unes bones garrotades o de clavar unes puntades de peus doloroses als darreres dels seus adversaris polítics, alguns d'ells d'una curtedat de gambals notòria. De fet, l'única cosa que el frena és el Crist penjat al crucifix de l'església, amb qui dialoga sovint i que li recorda, de viva veu, quines són les seves obligacions reals i pacificadores com a clergue catòlic. Per la seva banda, en Peppone, tot i combregar amb l'estalinisme més ferotge i anticlerical del PCI d'aquella època, també té la seva dimensió fosca: insisteix a batejar el seu fillet petit, això sí, amb el nom, consensuat amb el rector després d'un intercanvi escruixidor de cops de puny, de Lliure-Camil-Lenin; i, en algun moment de debilitat política, arriba a visitar el confessionalari.



SOMEKAWA

ARA FARÀ UNS SIS MESOS l'editorial A Contra Vent va publicar el primer recull d'aquestes històries, escrites per Giovannino Guareschi fent servir un humor tendre i una mica bèstia, en *El petit món de Don Camillo*. Malauradament, aquest llibre no sembla haver fet tot el forat a Catalunya que es mereix. O, com a mínim, no l'he vist escalar posicions en els rànquings de *bestsellers* que confegeixen els nostres diaris periòdicament. M'entristeix. Però no m'estranya. Els nostres crítics literaris prefereixen la profunditat soporífera d'un Robert Musil o l'extremisme suïcida d'un Ferdinand Céline. El nostre públic s'estima més baixar a la platja amb un cabàs ple de cremes de protecció solar i la darrera novel·la políciaca arrebossada amb el to de denúncia social propi de l'esquerra escandinava.

EL MÓN ACTUAL ÉS UN MÓN d'una gran seriositat, enravenat, implacable. En general, la gent del carrer (la gent amb una certa consciència pública, s'entén) està enfadada. Els articulistes de torn, que exerceixen el seu sacerdoci d'opïnadors amb el màxim sentit de responsabilitat imaginable, gasten un to de protesta permanent. Tot això té una causa molt concreta al darrere. Tothom està d'acord en una sola cosa: aquest món que ens ha tocat viure és un món imperfecte i, per això, cal batallar fins al final per fer-lo perfecte, cal progressar fins a arribar a tocar un horitzó immaculat. D'aquesta missió, tothom n'és responsable, ningú no se'n pot escapar. La retòrica del progrés és, avui en dia, aclaparadora. Els votants han de comprometre's, han d'empènyer els primers, han d'exigir que l'Estat compleixi sempre, sense cometre cap error. Les columnes dels diaris han de denunciar (o fer veure que denuncien) tota mena de draps bruts. Qui s'entesti a negar la noció de progrés i el compromís amb el progrés, qui provi a oposar-s'hi, no pot ser cap altra cosa que un bàrbar, un inconscient, un, ai!, egoista. Provin de mirar-se al mirall tot repetint: "A mi la idea d'un món just i perfecte tant me fa". Experimentaran el vertigen que sobrevé de pensar-nos indignes i infrahumans.

FET I FET, VIVIM EN UN MÓN d'una religiositat molt intensa. Jo gosaria dir que el món no havia estat mai tan religiós com en els darrers cent o dos-cents anys. Una religiositat, esclar, construïda sobre esglésies buides, mancada d'un Pare Etern, practicada per agnòstics, sexoaddictes i burgesos de cintura rodona. Però, fortament puritana, exigent, social, decidida a liquidar tota barrera i a omplir tota esquerra que ens impedeixi construir el paradís terrenal. Quan Gudrun Esslin, una de les fundadores de la banda terrorista Baader-Meinhoff (l'autoanomenada Facció de l'Exèrcit Roig), va ser condemnada per calar foc a uns grans magatzems de Frankfurt, el seu pare, un pastor protestant de Suàbia, va declarar: "El que m'ha astorat és veure que Gudrun, que sempre va pensar d'una manera molt racional i intel·ligent, ha experimentat un procés d'autorealització extraordinari, un procés d'autorealització personal propi d'un sant, un tipus de procés que només es dona entre els sants". I va afegir amb una seriositat de pedra picada: "Per mi, les seves accions s'acosten més a la llum d'un far que al foc d'una piròmana".

PER CONTRA, L'HUMOR GUARESCHIÀ és una literatura sense majúscules, flexible, mancada de transcendència. L'humor de Guareschi està fet per riure. El seu humor s'assembla al pensament del polític liberal que, en un míting al poble de Don Camillo, comença per demanar a la massa roja que se l'escolta que no s'apunti tota en bloc al partit liberal perquè aleshores ell es veuria obligat, contra els seus principis, a fer-se militant del partit comunista. La realitat, contra el que els nostres amics del progrés proclamen, sempre serà grisa i sempre serà indomable. Purificant-la de les seves essències més bèsties i més negres, Guareschi ens permet passar per aquesta vida efímera gairebé de puntetes, amb més tranquil·litat interior, amb una certa llibertat d'esperit.

L'HUMOR GUARESCHIÀ ÉS, SOBRETOT, un antídoto contra la temptació totalitària de l'ànima moderna. I és també un antídoto contra la retòrica excessiva que ens envolta. En el seu pròleg al llibre *Itàlia provisional*, Guareschi ridiculitza la decisió dels polítics italians de proclamar a la nova Constitució de 1947 que l'Estat vetlla pel paisatge, perquè, deia l'humorista, "el paisatge basa bona part del seu efecte en la perspectiva" i potser un dia, "com que l'Estat no s'ha compromès a protegir la perspectiva, les línies paral·leles, empeses per les forces de la reacció, potser divergiran en comptes de convergir a l'horitzó fins a desequilibrar per complet el paisatge". Curiosament, gairebé sis dècades més tard, el nou (i moribund) Estatut de Catalunya, redactat per polítics potser poc llegits en Guareschi, declarava que "totes les persones [...] tenen dret a gaudir [...] del paisatge en condicions d'igualtat" (art. 27.1).

(Dedico aquest article a la memòria de Manuel Carrasco i Formiguera, afusellat ara fa 72 anys, a Burgos, víctima dels dos totalitarismes del món contemporani.)

Notícia publicada al diari AVUI, pàgina 20. Dimarts, 13 d'abril del 2010

Paraules clau: Món, Humor, Guareschi, Camillo, Don, Peppone, Seriositat, Perfecte, Horitzó, Paisatge